Architektura

Architektura

Gmina Lipie obejmuje swym zasięgiem niewielkie miejscowości, w których można dostrzec wiele obiektów skrywających tajemnice historii i budzących podziw ze względu na niezwykłą architekturę.

Najcenniejsze budowle

Dwór w Lipiu – położony w otoczeniu starodrzewu, kilkukrotnie przebudowywany. Wzmianki o dworze w Lipiu pochodzą już z XVIII wieku, ale najstarsze elementy budowli można wiązać nawet z XVII wiekiem. Zwłaszcza że zachowały się tutaj relikty XVII-wiecznego ogrodu w stylu włoskim – w postaci układu tarasowego. Na przełomie XVIII i XIX wieku uformowano w otoczeniu dworu park w stylu angielskim, zachowany do dziś tylko częściowo. Sam dwór przechodził przebudowy i rozbudowy, w tym w XIX wieku. Ślady tych zmian można dostrzec w różniących się nieco od siebie różnych częściach budowli. W pobliżu zachowane pojedyncze, późniejsze niż sam dwór elementy zespołu dworskiego, jak dawna oficyna i wieża ciśnień. Obiekt obecnie znajduje się w rękach prywatnych, otoczony rzetelną opieką.

Sanktuarium Matki Boskiej Dankowskiej – kościół wybudowany przez kasztelana Stanisława Warszyckiego w XVII wieku. W minionych wiekach odnotowano, że znajdujący się wówczas w bocznym ołtarzu obraz Matki Bożej trzykrotnie płakał w oktawie Bożego Ciała. Zwieńczeniem szczególnego kultu i uznaniem cudowności obrazu była jego koronacja w 2002 roku oraz przeniesienie go do ołtarza głównego. Na wałach twierdzy otaczających kościół utworzono też drogę krzyżową.

Ruiny zamku w Dankowie – pozostałości budowli obronnej, wzniesionej w XVII wieku z inicjatywy kasztelana Warszyckiego. Na szczególną uwagę zasługują zachowane fortyfikacje obwodowe z bastionami układającymi się w kształt przypominający gwiazdę. Zamek w Dankowie jako jedna z nielicznych twierdz nie był zdobyty w czasie potopu szwedzkiego. Do dziś, poza oblicowanymi murem wałami ziemnymi, zachowały się ruiny budynku bramy wjazdowej – tak zwana Brama Krzepicka – oraz pozostałości ściany starszego niż same fortyfikacje budynku, zwanego umownie Domem Kasztelanowej. Mimo badań, nie rozstrzygnięto ostatecznie kwestii sposobu zabudowy terenu otoczonego wałami – prawdopodobnie była to zabudowa drewniana. Przekazy świadczą o szkodach poczynionych tu przez pożar jeszcze w XVIII wieku. Kościół pw. św. Piotra i Pawła w Parzymiechach – kościół murowany powstał najprawdopodobniej w XV wieku. Pierwotnie obejmował obecne prezbiterium z ołtarzem, dawną (północną) zakrystię i nawę znacznie mniejszą od obecnej. W okresie reformacji czasowo przekształcony został na zbór kalwiński. Później, mocno zaniedbany, wymagał przebudowy i rozbudowy. Do początków XIX wieku w otoczeniu kościoła znajdował się cmentarz grzebalny, a do początków XX wieku – drewniana dzwonnica. W pierwszych latach XX wieku zasadnicza bryła kościoła uzyskała obecny kształt, dobudowano zwłaszcza kamienną dzwonnicę (wieżę). We wnętrzu zachowane barokowe ołtarze z końca XVIII wieku.

Zespół parkowo-pałacowy w Parzymiechach – usytuowany w centrum wsi, z obecnym wejściem przy zbiegu ulic Krzepickiej i Częstochowskiej. Pierwotnie park w stylu angielskim otoczony murem obwodowym, z niezachowanymi do dziś obszernymi polanami. W części zabudowanej zachowała się dawna oficyna pałacowa, która najpewniej jest kontynuacją istniejącego tu co najmniej od XVII wieku dworu, otoczonego od północy fosą. Budynek ten był kompletnie przebudowany w końcu XX wieku, zachowały się jedynie dawne podpiwniczenia. Nad wspomnianą fosą stoi też budynek łazienek parkowych, datowany na przełom XIX i XX wieku. Niestety nie zachował się pałac ani pierwotna organizacja ogrodu – główna oś została obrócona o 90 stopni. W zachodniej części parku, zarządzanej przez gminę, zachował się mający około wieku układ alejek parkowych z czasów Potockich i kilka pomnikowych drzew.

Cmentarna kwatera Potockich w Parzymiechach - rodzinny cmentarz Potockich z połowy XIX wieku. Tworzy go osiem mogił zakrytych jednakowymi betonowymi płytami. Pochowani są tu między innymi: Władysław Potocki (zm. 1924) – pierwszy z rodziny właściciel tutejszego majątku ziemskiego i twórca zespołu parkowo-pałacowego w formie cząstkowo zachowanej do dzisiaj, Antoni Potocki (zm. 1929) – oficer, pierwszy komendant ochotniczej straży ogniowej w Parzymiechach, Karol Potocki (zm. 1977) – oficer, uczestnik kampanii wrześniowej odznaczony krzyżem walecznych, ostatni właściciel majątku przed jego powojenną nacjonalizacją. Cmentarz Potockich przylega do cmentarza parafialnego, na którym z kolei zachował się częściowo nagrobek Jadwigi Lanckorońskiej (zm. 1857) – urodzonej i zmarłej w Parzymiechach córki Karola Walewskiego, XIX-wiecznego dziedzica dóbr parzymieskich.

Dworek myśliwski z przełomu XIX/XXw. - dworek przeniesiony do Natolina z pobliskich Kleśnisk. Przed wybuchem II wojny światowej mieściła się w nim szkoła, w której kierowniczką była Michalina Szczęsna.

Cmentarz ewangelicki z przełomu XIX i XXw. w Natolinie - usytuowany jest w gęsto zarośniętym zagajniku na końcu wsi. Otoczony wspaniałymi drzewami, trochę zaniedbany, porośnięty krzewami, skrywa mogiły pochodzące z lat 20 XXw.

Zbór ewangelicki w Natolinie - XVIII wieczna budowla, w której przed wojną odbywały się nabożeństwa prowadzone przez pastora Wentlanta. Po wojnie Michalina Szczęsna wykupiła opuszczony dom poniemiecki, tzw. kościółek ewangelicki i urządziła tam trzy sale szkolne i bibliotekę. Do szkoły uczęszczało wówczas kilkadziesiąt dzieci.

Miejsca Pamięci Narodowej

Tragiczne przeżycia wojenne, liczne ofiary i bohaterska postawa mieszkańców naszej gminy zostały docenione przez współczesnych Polaków. Na terenie gminy znajduje się wiele Miejsc Pamięci Narodowej, wśród nich są:

Grób żołnierzy 83. Pułku Strzelców Poleskich z Kobrynia na cmentarzu w Parzymiechach – bratnia mogiła 29 żołnierzy, którzy polegli, przyjmując na siebie morderczy atak pancernych zagonów niemieckich w pierwszym dniu wojny (na odcinku Parzymiechy-Lipie). Na wysokim pomniku widnieje dobrze czytelna sentencja: „Ginąc w obronie ojczystych grodów, legli za wolność narodów”.

Pomnik cywilnych ofiar II wojny światowej i okupacji w Parzymiechach – alegoryczny pomnik przedstawiający sylwetkę klęczącej kobiety – matki Polki opłakującej dzieci, potocznie nazywanej polską Niobe. Pomnik odsłonięto w 1965 roku przy ul. Krzepickiej. Poświęcony jest cywilnym ofiarom niemieckiej agresji i na specjalnych tablicach mieści nazwiska 160 mieszkańców Parzymiech i okolicznych miejscowości – przede wszystkim są to nazwiska osób zamordowanych na początku II wojny światowej.

Pomnik ofiar niemieckiego obozu pracy przymusowej - przy drodze do wsi Grabarze, w pobliżu miejsca kaźni.

Tablice pamiątkowe umieszczone na kościele parafialnym w Parzymiechach poświęcone Konspiracyjnemu Wojsku Polskiemu i ks. Bonawenturze Metlerowi.

Tablica pamiątkowa na ścianie zewnętrznej kościoła w Dankowie ku czci poległych żołnierzy z oddziału partyzanckiego AK dowodzonego przez por. A. Olejnika ps. „Babinicz", którzy zginęli 30 stycznia 1947 r. we wsi Wapiennik w gminie Lipie w czasie walk z siłami UB.

Pomnik upamiętniający bitwę Konspiracyjnego Wojska Polskiego z NKWD i UB z 1946 roku Pomnik znajduje się przy drodze krajowej blisko skraju lasu w Kleśniskach.

Obelisk przy moście w Dankowie z tablicą upamiętniającą walkę 19. Pułku Ułanów Wołyńskich, którzy polegli tutaj w obronie ziemi lipskiej, walcząc z oddziałami niemieckimi w dniu 1 września 1939 r.

Tablica na ścianie budynku ZSP w Lindowie poświęcona pamięci porucznika Władysława Wilka (ur. 1907), który zginął w 1940 roku w Katyniu. Przed wybuchem II wojny światowej pracował jako nauczyciel w Szkole Podstawowej w Lindowie. Uczestniczył w kampanii wrześniowej. W niewyjaśnionych okolicznościach dostał się do niewoli sowieckiej. Został osadzony w Kozielsku. Wywieziony prawdopodobnie jednym z pierwszych transportów do Lasu Katyńskiego i tam w 1940 roku rozstrzelany. Pośmiertnie awansowany przez śp. prezydenta Lecha Kaczyńskiego do stopnia porucznika.

- Udostępnij: Facebook
- Drukuj
- PDF